

university of
groningen

De invloeden van ouder- en gezinskenmerken op de taalontwikkeling van jonge kinderen

Student: L.E. Smid (S4817591)

Begeleider: dr. M. Hingstman

Tweede beoordelaar: dr. J. M. Mouw

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Bachelorwerkstuk Pedagogische Wetenschappen

Juni 2024

Abstract

Dutch students are no longer scoring above average and educational disparities are widening. This study investigates the influences of parental and family characteristics on the language development of young children. The significance of parental and family factors for children's language development is emphasized. A systematic literature review is conducted to provide an overview of existing literature on this topic, including fourteen relevant articles. The review reveals that five articles demonstrate significant correlations between parental education level and children's language development, and three articles find significant relationships between the quality of the home learning environment and language development. Additionally, some articles indicate significant negative associations between parental depression, having siblings, and language development. The results found regarding the influence of SES are in line with expectations. The factor for which the most evidence has been found in the studies is parental education. Based on this study and previous research, a reasonable conclusion can be drawn regarding the relationship between the level of parental education and language development. Further research is desirable to gain a deeper understanding of the complex interplay between parental and family characteristics and children's language development.

Inleiding

Uit het internationale leesvaardigheidsonderzoek PIRLS-2021, uitgevoerd bij basisschoolleerlingen van groep zes, blijkt dat Nederlandse leerlingen niet langer boven het gemiddelde score. Ze presteren minder goed dan voorheen (Swart et al., 2023). Dit is ook te zien in de PISA-2022, vanaf 2018 is er een drastische daling op het gebied van leesvaardigheid bij leerlingen van vijftien jaar. Nederland scoort sinds 2016 lager dan de EU14-landen op dit gebied, terwijl daarvoor het niveau van Nederland hoger lag dan het gemiddelde van de andere EU14-landen (Meelissen et al., 2023).

De kansen van leerlingen in het onderwijs lopen bovendien steeds meer uit elkaar. Deze toenemende ongelijkheid heeft niet enkel zijn oorzaken binnen het onderwijs liggen en kan dan ook niet alleen door het onderwijs verminderd worden (Inspectie van het Onderwijs, 2016). Als de ongelijkheden tussen kinderen bij de start van de basisschool al groot zijn, dan is het relevant om te kijken wat de ouders voorafgaand aan de schoolperiode al kunnen bijdragen.

De omgeving speelt namelijk een grote rol bij de ontwikkeling. Vygotsky, een Russische psycholoog, veronderstelt dit ook in zijn sociaal-culturele theorie. Deze theorie benadrukt de interactie tussen ontwikkelende mensen en de cultuur waarin zij leven (Yaghoubi & Farrokh, 2022). Ook in de taalontwikkeling van jonge kinderen speelt de omgeving een belangrijke rol. Aangezien taal het belangrijkste communicatiemiddel is in de sociale wereld waarin kinderen geboren worden (van Hell & van Weerdenburg, 2007), is het vanzelfsprekend dat de directe omgeving van invloed is op deze taalontwikkeling. De meeste baby's ontwikkelen zich namelijk binnen enkele jaren tot volwaardige gebruikers van de taal die in hun omgeving wordt gesproken (van Hell & van Weerdenburg, 2007). Taal is een erg breed overkoepelend begrip en bestaat uit verschillende onderdelen. Zo valt er onderscheid te maken tussen de taalvorm, de taalinhoud en het taalgebruik (Kijkopontwikkeling, 2015). De

gesproken taal kan worden opgesplitst in fonologie, syntax, semantiek, morfologie en pragmatiek (Costley & Nelson, 2013).

Het kan bijdragen aan de wetenschap om uit te zoeken op welke manier de omgeving zijn invloed uitoefent op deze verschillende onderdelen van taal, bijvoorbeeld door te kijken naar ouder- en gezinskenmerken. Ouder- en gezinskenmerken verwijzen naar de eigenschappen en omstandigheden van ouders en het gezin als geheel die van invloed kunnen zijn op de ontwikkeling en het welzijn van kinderen. Dit omvat factoren zoals het opleidingsniveau van de ouders, sociaaleconomische status, gezinssamenstelling, opvoedingsstijl, en de kwaliteit van ouder-kind interacties ((JGZ-richtlijn Ouder-kindrelatie | Nederlands Jeugdinstituut, 2022) Volgens het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) zijn ouder- en gezinskenmerken belangrijk voor professionals die met kinderen en gezinnen werken, omdat deze kenmerken inzicht kunnen geven in de behoeften en uitdagingen binnen een gezin.

Ouders nemen in de omgeving van een kind de meest centrale positie in. Volgens het ecologische model van Bronfenbrenner zijn er vier systemen rondom het kind. Het macrosysteem, het exosysteem, het mesosysteem en het microsysteem (van buiten naar binnen). De ouders en eventuele broertjes en zusjes behoren tot het dichtstbijzijnde systeem; het microsysteem (Leman et al., 2019). De manier waarop ouders wel of niet responsief en adequaat reageren en in hoeverre ze hun kinderen ruimte geven om zelf te ontwikkelen zijn allemaal factoren die bijdragen aan de ontplooiing van het kind (Scholte & van der Ploeg, 2024). Uit onderzoek van Bean en collega's (2006) volgt dat kinderen die het gevoel krijgen geaccepteerd te worden binnen hun gezin betere schoolresultaten behalen en meer zelfvertrouwen hebben.

Terugkijkend naar de ongelijkheden die steeds meer ontstaan binnen het onderwijs kan het van belang zijn om te kijken naar wat ouder- en gezinskenmerken doen met de

taalontwikkeling van kinderen, zodat vroegtijdig kan worden ingegrepen bij deze verslechtingen en het algemene dalende niveau kan worden verbeterd.

In Nederland worden op moment al verschillende initiatieven genomen om de taalontwikkeling van kinderen te stimuleren met behulp van ouders. Zo worden er bijvoorbeeld ouderavonden, workshops en trainingen georganiseerd om de ouderbetrokkenheid te stimuleren. Ouders leren hier hoe ze de taalontwikkeling van hun kinderen kunnen ondersteunen (Hart & Risley, 1995). Een beschrijving die de Wit (2002, in Kalthoff 2011) geeft van ouderbetrokkenheid is ‘alle vormen van belangstellende betrokkenheid van de ouders bij de begeleiding van hun eigen kind, bij de groep waarin hun kind zit en bij de peuterspeelzaal of school als geheel’. Ook het consultatiebureau en de bibliotheek zijn initiatieven in Nederland waarmee getracht wordt de taalontwikkeling van kinderen te stimuleren.

Verder is er in Nederland een programma genaamd ‘VoorleesExpress’. Dit programma richt zich op het bevorderen van taalvaardigheid van kinderen door middel van voorlezen. Getrainde vrijwilligers bezoeken gezinnen met een taalachterstand en lezen voor aan de kinderen. Daarnaast wordt ook hier advies aan de ouders gegeven over het ondersteunen van hun kinderen in de taalontwikkeling. Door ouders actief te betrekken wordt er een stimulerende taalomgeving gecreëerd om de taalvaardigheid van kinderen te bevorderen (De Vries et al., 2015)

Naar de invloed van de Sociaal Economische Status op de ontwikkeling van kinderen heeft al verschillend onderzoek plaatsgevonden. In de lagere sociale klassen zijn vaak slechte en achtergestelde omstandigheden, Şengönül (2022) heeft in zijn onderzoek gevonden dat dit het cognitieve vermogen van kinderen nadelig beïnvloed. Resultaten uit het onderzoek van Shehu (2019) indiceren dat SES ook op de sociale ontwikkeling van invloed is. Kinderen met een lage SES werden minder geaccepteerd binnen groepen. Op basis van onder andere deze

onderzoeken wordt er verwacht ook een negatieve relatie te vinden tussen de Sociaal Economische Status en de taalontwikkeling van jonge kinderen.

Uit eerder onderzoek van Hoff (2003) blijkt dat het opleidingsniveau van ouders in relatie staat tot de taalontwikkeling van kinderen. Meer inzicht is nodig in hoe sterk deze relatie is, en in andere kenmerken die mogelijk invloed hebben op de taalontwikkeling van kinderen tot en met 6 jaar. Volgens het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid begint vanaf de leeftijd vijf a zes jaar de verfijning van de taal (e-Vision.nl, The Netherlands, Z.D.). In de periode voorafgaand aan deze leeftijd gebeuren veel belangrijke ontwikkelingen (Leman et al., 2019), om deze reden is gekozen voor de doelgroep jonge kinderen tot en met de leeftijd van zes jaar.

Doel van deze review is om een beeld te schetsen van eventuele invloeden die ouders/gezin hebben kan op het verloop van de taalontwikkeling van jonge kinderen. De onderzoeksvraag die opgesteld is voor deze review is: *‘Wat is er bekend over de invloed van ouder- en gezinskenmerken op de taalontwikkeling van jonge kinderen?’*

Methodie

Om een antwoord op de onderzoeksvraag te formuleren is er gebruik gemaakt van een systematische literatuurreview, dit valt onder een kwalitatief onderzoeksdesign. Deze literatuurreview is gegaan volgens de richtlijnen van het PRISMA statement (Moher et al., 2009)

Zoekstrategie

Voor het verzamelen van de informatie is er gebruik gemaakt van de databases ERIC, psycINFO en socINDEX. ERIC is een database gericht op onderwijs. PsycINFO is een database op het gebied van de psychologie. Omdat er in deze review is gekeken naar ouder- en gezinskenmerken, is er ook gebruik gemaakt van deze database. Als laatst is er informatie

gezocht in de database socINDEX, dit is een database voor het veld sociologie. Dit is passend omdat het ook gaat over de interacties en relaties tussen de gezinsleden. Ook is er een sneeuwbalmethode gehanteerd, artikelen die via deze manier zijn gevonden zijn ook meegenomen in de review.

Inclusiecriteria

De inclusiecriteria die gehanteerd zijn, zijn hieronder weergegeven in Tabel 1. Een inclusie criterium dat is gehanteerd is dat de populatie uit jonge kinderen bestaat met een leeftijd vanaf 0 tot en met 6 jaar. De kinderen moeten wonen in een gezinsverband. Voor de definitie van ‘gezin’ is de definitie gebruikt die de rijksoverheid sinds 1996 hanteert namelijk: “Elk leefverband van één of meer volwassenen die verantwoordelijkheid dragen voor de verzorging en opvoeding van één of meer kinderen (VWS, 1996)”. De artikelen die zijn meegenomen zijn geschreven in de Nederlandse of Engelse taal. Het onderwerp van de artikelen is de taal/taalontwikkeling van jonge kinderen en de invloeden van ouder- en gezinskenmerken hierop. Het artikel moet volledig beschikbaar zijn en gepubliceerd zijn tussen 2000 en 2024. Hiervoor is gekozen zodat vrij recente literatuur gebruikt wordt. Verder moet hij peer-reviewed zijn en is alleen empirisch onderzoek ‘full text’ gelezen.

Tabel 1

Inclusiecriteria

Kenmerken	Inclusiecriteria
Populatie	Jonge kinderen van een leeftijd 0 tot en met 6 jaar oud, wonend in een gezinsverband.
Onderwerp	Het artikel gaat over de invloed van ouder- en gezinskenmerken op de taal/taalontwikkeling van jonge kinderen.
Taal	Het artikel is geschreven in het Nederlands of in het Engels

Publicatiedatum	Het artikel is gepubliceerd tussen 2000 en 2024
Kwaliteit	Het artikel is peer-reviewed
Type onderzoek	Het is empirisch onderzoek
Beschikbaarheid	Het artikel is volledig beschikbaar

Zoektermen

De zoektermen zijn opgedeeld in vier categorieën. De uiteindelijke zoekslag is geworden family characteristics OR family relationship OR family form OR family structure OR parent characteristics OR parenting OR ouderkenmerken OR gezinskenmerken OR gezinsstructuur OR gezinsvorm AND language OR speech OR communication OR linguistic OR taal OR spraak OR communicatie AND early childhood OR preschool OR pre school OR kinder garten OR kindergarten OR young children OR children under 6 years old OR toddlers OR kleuters OR kleuterschool OR kinderen onder 6 jaar oud AND influence OR impact OR effect OR affect OR invloed.

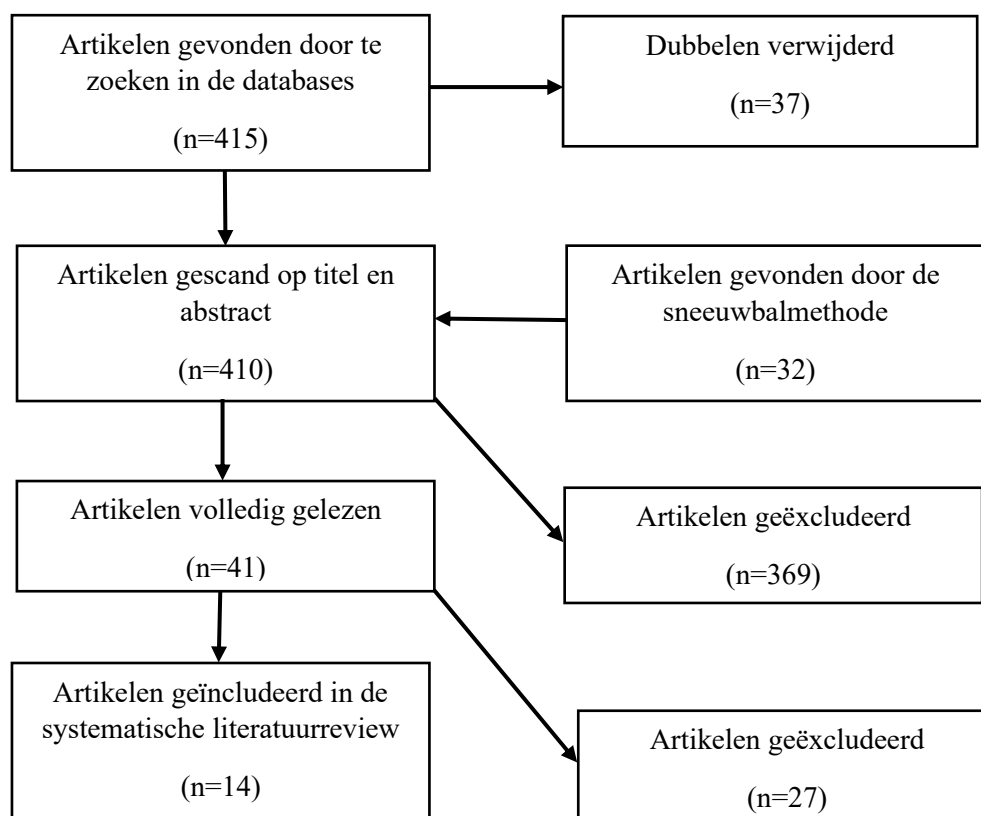
Selectieproces

Het selectieproces is hieronder in figuur 1 weergegeven als een PRISMA flow diagram. Op basis van de zoekslag zijn er 415 artikelen gevonden. Daarna is gescand op dubbel in Rayyan, hierbij zijn 37 artikelen verwijderd. Via de sneeuwbal methode zijn 32 artikelen gevonden. Dit resulteerde in 410 artikelen die zijn gescreend op titel en abstract. De selectie van de gevonden artikelen is in 2 stappen gedaan. Eerst is op titel en abstract gescreend, vervolgens werden de overgebleven artikelen full-text gescreend. Ook hierbij is gebruik gemaakt van Rayyan waarbij er 2 categorieën waren, namelijk ‘nee’ en ‘misschien’. Als een artikel met ‘nee’ werd gelabeld heeft deze niet voldaan aan één of meerdere inclusiecriteria en is hij geëxcludeerd voor het verdere onderzoek. Dit waren 369 artikelen. De

overige artikelen zijn volledig gelezen. Hierna zijn er nog weer 27 artikelen geëxcludeerd. De overgebleven artikelen, dit waren er 14, zijn geïnccludeerd in dit onderzoek.

Figuur 1

PRISMA Flow Diagram

Analyse

Alle geïnccludeerde artikelen zijn compleet gelezen. Van deze artikelen is een tabel gemaakt waarin per artikel de belangrijkste kenmerken zijn weergegeven. Hierna is er een synthese gemaakt van de uitkomsten van de verschillende artikelen.

Resultaten

De veertien geïnccludeerde artikelen zijn geanalyseerd om een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag ‘*Wat is er bekend over de invloed van ouder- en gezinskenmerken op de taalontwikkeling van jonge kinderen?*’ De belangrijkste kenmerken van de onderzoeken uit

deze artikelen zijn hieronder weergegeven in Tabel 2. Het oudste geïncludeerde artikel is gepubliceerd in 2002 en de nieuwste artikelen komen uit 2022. Tien van de veertien artikelen zijn gepubliceerd in de Verenigde Staten. De andere onderzoeken zijn uitgevoerd in Peru, Singapore, Taiwan en Hongarije. Er zijn voornamelijk correlatieve ($N=10$) designs gevonden. De steekproefgrootte in de artikelen varieert van 137 tot 8650. De onderzoeken waarbij de steekproef groot is, zijn allemaal gebaseerd op bestaande data uit cohortonderzoek.

Om de woordenschat van kinderen te meten is de Peabody Picture Vocabulary Test (PPVT) een veelgebruikte test, deze is in zes van de veertien geïncludeerde artikelen gebruikt. De hoeveelheid tests die gebruikt is in de onderzoeken verschilt. De variabele 'ouder- en gezinskenmerken' varieerde in de verschillende onderzoeken en is dus ook door verschillende instrumenten gemeten.

Tabel 2*Belangrijkste kenmerken van de geïncludeerde artikelen*

Auteurs en jaartal	Land	Type onderzoek	Doel	Steekproef	Instrumenten	Belangrijkste bevindingen
Bingham et al., 2017	USA	Correlatieve onderzoek	Onderzoeken hoe de opvoedingsstijl van een ouder verband houdt met de kwaliteit van de geletterdheidservaringen die zij thuis aan hun kinderen bieden, en analyseren hoe deze ervaringen de ontwikkeling van kinderen kunnen bevorderen of belemmeren.	In totaal werden 181 kinderen in de voorschoolse leeftijd en hun ouders meegenomen uit 12 klassen in 6 kinderopvangcentra	Vragenlijst over opvoedstijl (Cronbach's alfa varieert van .73 tot .81 voor de subschalen) 'Language Reading and Family Survey' (Cronbach's alfa van .70) 'Title recognition test' om de kennis van ouders te meten met betrekking tot literatuur voor kinderen. The Peabody Picture Vocabulary Test Fourth Edition (PPVT) (Cronbach's alfa van .95 tot .97) (receptieve vocabulaire) The Test of Preschool Early Literacy (Interne consistentie 0.86 to 0.96)	De thuisliteratuurervaringen van kinderen werden geassocieerd met hun mondelinge taalvaardigheden. De thuisliteraturomgeving was positief gerelateerd aan het receptieve vocabulaire van kinderen. ($r=.18$, $p<.05$) Direct onderwijzen van literaire vaardigheden door ouders had een negatieve associatie met mondelinge vaardigheden kinderen. ($r=-.22$, $p<.01$ en $r=-.19$, $p<.05$) Ouders met autoritatie opvoedingsstijl waren eerder geneigd kinderen een kwalitatief betere literaturomgeving te bieden ($r=.31$, $p<.01$) en kinderen thuis literatuur bij te brengen, terwijl ouders die hoger scoorden op de autoritaire opvoedingsstijl ($r=.20$, $p<.01$) waren minder geneigd om dit te doen. Het hoogste opleidingsniveau van ouders was positief geassocieerd met het bieden van informele thuisliteratuurervaringen ($r=.32$, $p<.001$) en met de vroege mondelinge taalvaardigheden van hun kinderen.
Castro et al., 2002	Peru	Niet experimenteel	De relatie onderzoeken tussen kenmerken van	Het onderzoek betrof 137 Peruaanse	Woodcock-Munoz Language Survey Spanish version (WMLS-S), bestaat uit 4 tests	Er was een algemeen significant verband tussen de verwachtingen van ouders over de onderwijsprestaties van

		correlationeel onderzoek	kinderen en gezinnen, gezinsprocessen en voorschoolse ervaringen met mondelinge taal- en leesvaardigheden van arme Peruaanse kinderen. Daarnaast bepalen of die variabelen helpen om verschillen te verklaren tussen kinderen die in armoede leven.	Spaanssprekende kinderen uit groep 3 en hun ouders.	(Engelse versie interne consistentie van .77 tot .96) Prueba de Comprension Lectora de Complejidad Linguistica Progresiva (CLP); wordt gebruikt om het leesbegrip van individuen te evalueren (test-retest reliability van .97 en .90)	hun kind en de mondelinge taalvaardigheid van de kinderen ($R^2=.24$, $p<.01$ en $R^2=.26$, $p<.01$)) Geboortevolgorde van het kind leek significant geassocieerd met letter-woord identificatie (LWI), maar na toevoeging van de variabelen van gezinsprocessen en voorschoolse ervaringen was variabele 'geboortevolgorde' niet langer significant. Verwachtingen van ouders en type voorschoolse opvang waar kind heen ging hadden significante relaties met de scores op LWI. Verwachtingen van ouders verklaarden 8% van variantie ($p<.001$) en type voorschoolse opvang verklaarde 7% ($p<.01$). De geboortevolgorde van het kind verklaarde 8% van de variantie in leesbegrip scores ($p<.001$) Verwachtingen van ouders verklaarden 11% in de variantie in leesbegrip scores ($p<.001$).
Hammer et al., 2010	USA	Longitudinaal onderzoek	Identificeren welke gezins- en kindfactoren bij de start van Head Start verband hielden met de aanwezigheid van een spraak-taalstoornis en de frequentie van thuis leesactiviteiten.	De uiteindelijke steekproef bestaat uit 1015 kinderen en hun families. Voor de steekproef is gebruik gemaakt van het cohort van 1997 van de Head Start FACES (Family and Child	PPVT-III (interne consistentie .92-.93) Woodcock-Johnson Revised (WJ-R) Letter-Word Identification subtest (interne consistentie .96) The reading subtest of the Early Childhood Longitudinal Study – Kindergarten Cohort (ECLS-K) (alfa= .71-.89	Kinderen van moeders met hoger opleidingsniveau ondernamen meer geletterde activiteiten dan kinderen van moeders met een lager opleidingsniveau. Spaanse kinderen hebben gemiddeld 1.04 eenheden minder aan thuisgeletterdheidsactiviteiten dan kinderen van de referentiegroep ($p<.01$). Positieve significante invloed van moederlijke opleiding op de PPVT-scores, elke eenheidstoename in het opleidingsniveau leidt tot een toename van ongeveer 1.68 tot 1.80 ($p<.001$). Bij de WJ-R Letter-Word identification

			Het effect onderzoeken van kind- en gezinskenmerken, de aanwezigheid van een spraak-taalstoornis en de thuis leeromgeving op het vocabulaire en de letter-woordidentificatievaardigheden van kinderen aan het einde van Head Start.	Experiences Survey).		is dit bij elke eenheidstoename in opleidingsniveau een toename van 0.66 tot 0.71 punten ($p < .05$) Opleidingsniveau van moeder speelde geen rol meer bij het bepalen van de leesresultaten van de kinderen aan het einde van de kleuterschool, kan zijn dat de onderwijsomgeving het effect van opleidingsniveau van moeder compenseerde. 'single parent household' had geen impact op de uitkomsten van kinderen. Zwarte en Spaanse kinderen scoorden lager dan witte kinderen op de PVT-III (black=-13.20, hispanic=-15.62 en other ethnicity=-1.46), interpretatie van deze bevinding is dat de test eventueel cultureel bevooroordeeld is. De thuisomgeving van geletterdheid heeft invloed op vocabulaire (0.71 punten hoger per eenheidstoename, $p < .001$) van kinderen maar niet op de vroege letter-woordidentificatievaardigheden.
Hammer et al., 2017	USA	Correlationeel observationeel onderzoek	Identificeren van de risico's op het zijn van een 'late talker'	Gegevens voor dit onderzoek zijn afkomstig van de Early Childhood Longitudinal Study - Birth Cohort	Interviews met moeder Sociaal Economische Status (SES)-index was berekend met behulp van een samengestelde index van de opleiding van de vader en	Kinderen in het laagste SES-kwantiel hebben een odds ratio van 1.21 op het zijn van een 'late talker', bij kinderen uit het eena hoogste SES-kwantiel is de odds ratio 1.17. Lage sociaaleconomische status (SES) verhoogde sterk de kans op laat praten, en dit effect werd grotendeels verklaard door factoren zoals laag geboortegewicht, de

¹ In dit artikel worden geen andere statistische maten weergegeven dan de β -coëfficiënten. Voor verdere context rondom deze waarden zal het artikel moeten worden geraadpleegd.

				(ECLS-B) uitgevoerd door National Center for Education Statistics. Kinderen die laat begonnen met praten en kinderen die dat niet deden, maar verder een typische ontwikkeling hadden op 24 maanden leeftijd. Kinderen waarbij Engels de eerste taal is. De steekproef van 24 maanden had grootte van 6050. Voor 48 maanden was dit 5450 en voor 60 maanden was dit 3000.	moeder, het beroep van de vader en moeder, en het huishoudelijk inkomen Center for Epidemiologic Studies–Depression Scale the Home Observation for Measurement of the Environment De Moedertaal - Communicatieve Ontwikkeling Inventaris (M-CDI) ($\alpha = .96$) Een aangepaste versie van de PPVT ($\alpha = .92-.93$) Gestandaardiseerde tests bestaande uit items die verschillende aspecten van lees- en rekenvaardigheden meten ($\alpha = .92$)	kwaliteit van opvoeding, tijd in de kinderopvang en de aanpak van leerproblemen (aandacht) van het kind in de thuissituatie. Een hogere ‘parenting score’ had een odds ratio van 0.65 voor het zijn van een late talker ($p < .001$). Het hebben van een tweeling en hebben van een oudere moeder (leeftijd ≥ 35 bij geboorte) vergrootten beide de kans op het zijn van een late talker (1.48 ($p < .05$) en 1.36)
Harewood et al., 2017	USA	Longitudinale correlatie onderzoek	Zoeken naar de relatie tussen de opvoedingsstress van	Data verzameld uit de Early Head Start Research and	The parenting stress index-short form; parent–child	De opvoedingsstress van vaders bleek op 2-jarige leeftijd leek een negatief effect te hebben op de taalontwikkeling

			vaders en de taal- en cognitieve ontwikkeling van kinderen, en hoe deze factoren worden beïnvloed door variabelen zoals het geslacht van het kind, de opvoedingsstress van moeders en het temperament van het kind	Evaluation studie. Gezinnen met laag inkomen. 732 vaders hebben het interview volledig afgerond op leeftijd kind van 24 maanden	dysfunctional interactions (PCDI) ($\alpha = .71$) The Bayley mental development index ² PPVT-III ($\alpha = .93$) the McArthur Communicative Development Inventory vocabulary production subscale ($\alpha = .99$)	van jongens op 3-jarige leeftijd, maar niet op die van meisjes. (effect size = 0.33).
Havron et al., 2022	Singapore	Causaal observationeel onderzoek	Begrijpen of het hebben van een oudere broer of zus en de kenmerken van die relatie (zoals het leeftijdsverschil en het geslacht van de oudere broer of zus) invloed hebben op de taalontwikkeling van jongere kinderen.	N=289 op alle drie de meetmomenten gegevens beschikbaar. Data afkomstig uit de Singaporean birth cohortstudie.	the Ages and Stages Questionnaire, 3rd edition (ASQ-3) the Bayley Scales of Infant and Toddler Development, version 3 PPVT the Kaufman Brief Intelligence Test, second edition the State-Trait Anxiety Inventory	Kinderen zonder oudere broer/zus lieten hogere taalscores zien (M = .05, SE = .04), dan kinderen met één oudere broer/zus g (M = -.12, SE = .05, p = .01, Cohens d = .21, 95% CI [.06, .37]) Er is een significant hoofdeffect gevonden voor leeftijdsverschil tussen broers en zussen, (p = .02, Bayes Factor (BF) = .03, Cohens d = .34 (95% CI [.06, .61])). Kinderen met een kleiner leeftijdsverschil laten betere taalvaardigheden zien dan diegene met een groter leeftijdsverschil.

² Betrouwbaarheid niet weergegeven in het artikel

			Onderzoeken of moederlijke stress een mediërende factor is op het mogelijke effect van brusjes op de taalontwikkeling. Verband onderzoeken tussen omvang van huishouden en drukte in woningen en de taalontwikkeling.		the Edinburgh Postnatal Depression Scale	Geen significant hoofdeffect gevonden voor het geslacht van de oudere broer/zus ($p = .45$, $BF = .21$, Cohens $d = .10$ (95% CI [-.17, .37]) Bovenstaande bevindingen worden niet gemedieerd door moederlijke stress. Hogere moederlijke stress voorspelde lagere taalscores ³ De resultaten toonden aan dat het aantal volwassen leden van het huishouden een positief effect had op de taalresultaten van de kinderen. BF toont alleen anekdotische ondersteuning dus meer bewijs nodig om te concluderen dat het effect significant is. ($p = .04$, $BF = 1.66$, Cohen's $d = .20$, 95% CI [.01, .38])
Kas et al., 2022	Hongarijse	Instrumentontwikkeling	Het identificeren van factoren die kenmerkend zijn voor gezinnen en kinderen die van invloed zijn op de taalontwikkeling.	1424 kinderen van de leeftijd 2;0-4;2 die geen diagnose hadden voor speciale onderwijsbehoeften	HCDI-III	De uitkomstvariabelen waarnaar gekeken wordt zijn Woordenschat, Zinnen, Taalgebruik, MLU (Mean Length of Utterance) in morfemen, MLU in woorden en de productieve fouten. Het ouderlijk onderwijs had een significant effect op alle belangrijke uitkomstvariabelen; woordenschat ($R^2=0.017$, $p<0.001$), zinnen ($R^2=0.024$, $p<0.001$), taalgebruik ($R^2=0.014$, $p<0.001$), MLU in morfemen ($R^2=0.047$, $p<0.001$), MLU in woorden ($R^2=0.049$, $p<0.001$) en productieve fouten ($R^2=0.007$, $p<0.002$).

³ Voor deze relatie wordt geen correlatiecoëfficiënt of verklaarde variantie gegeven in het artikel.

						Andere voorspellende factoren zoals familiale en geboorte gerelateerde factoren hadden geen significant effect op de taaluitkomsten in de steekproef.
Lung et al., 2011	Taiwan	Longitudinale cohortstudie	Het onderzoeken van de relatie tussen de geestelijke gezondheid van moeders en de context van de opvoeding bij de ontwikkeling van kinderen op de leeftijden van 6, 18 en 36 maanden. Het evalueren van de invloed van deze factoren op de ontwikkeling van kinderen op verschillende leeftijden tijdens de vroege kinderjaren.	In totaal namen 1693 gezinnen deel aan de studie bij 6 maanden, 1230 gezinnen bij 18 maanden en 1412 gezinnen bij 36 maanden. Data afkomstig uit de Taiwan birth cohortstudie.	the Taiwanese version of the 36-Item Short Form Health Survey Taiwan birth cohort study (TBCS) instrument. ⁴	Ouderlijk onderwijsniveau bleek een factor die consistent de ontwikkeling van kinderen beïnvloedde gedurende de periode van 6 tot 36 maanden. Het opleidingsniveau van de moeder had direct invloed op de taalontwikkeling van het kind op 6 en 36 maanden ($p < 0.05$). Op leeftijd van 18 maanden zorgen zowel moederlijk onderwijsniveau ($p < 0.05$) als vaderlijk onderwijsniveau voor significante verschillen tussen de gemiddelden van de groepen ($p < 0.01$). Op leeftijd van 36 maanden is dit net zo, moederlijk onderwijsniveau ($p < 0.01$) en vaderlijk onderwijsniveau ($p < 0.05$). Hoe ouder het kind hoe meer het moederlijk onderwijsniveau zorgt voor significante verschillen tussen de groepen. Op de leeftijd van 6 maanden is er een significant negatief verband tussen het aantal kinderen binnen een gezin en de taalontwikkeling van kinderen ($p = 0.013$). Op 18 maanden is de taalontwikkeling van kinderen van getrouwde ouders naar verwachting hoger dan die van

⁴ De betrouwbaarheidswaarden van deze instrumenten worden beschreven als hoog maar staan niet expliciet genoemd, er wordt wel een bronvermelding gegeven voor een bron waar de waarden in terug te vinden zijn.

						kinderen van niet-getrouwde ouders, maar de resultaten laten geen statistisch significant verband zien ($t=1.90$, $p=0.058$).
						⁵
Morgan et al., 2015	USA	Longitudinaal observationeel correlatieel	Identificeren van factoren die verband houden met de mondelingen woordenschat van kinderen op 24 maanden. Het onderzoeken van de unieke voorspellende kracht van deze woordenschat voor zowel academische als gedragsmatige uitkomsten bij het betreden van de kleuterschool.	Eerste analyse (N=8650): evalueren van voorspellende factoren van de mondelinge woordenschat van kids op 24 maanden. Tweede analyse (N=6050): gericht op lees- en wiskunde-prestaties (24-60 maanden). Derde analyse (N=4350): gericht op gedrag functioneren (24 tot 60 maanden). Data afkomstig van Early Childhood Longitudinal	MacArthur- Communicative Development Inventory ($\alpha = .96$) The ECLS-B Reading and the Mathematics Tests ($\alpha = .92$) the Social Skills Rating System the Early Childhood Longitudinal Study, Kindergarten Class of 1998-1999 the Home Observation for Measurement of the Environment the Center for Epidemiologic Studies-Depression (CES-D) scale the Bayley Short Form-Research Edition ($\alpha = .88$)	Kinderen die opgroeien in een lagere SES-familie hebben een kleinere mondelinge woordenschat. De resultaten geven aan dat gezinsstress de relatie tussen SES en mondelinge woordenschat gedeeltelijk verklaren. Het verband tussen SES-kwintielen en het gesproken aantal woorden was ongeveer lineair, met een verschil van ongeveer 0.10 standaarddeviaties voor elk opeenvolgend kwintiel. Er is een zeer sterke negatieve voorspellende relatie gevonden tussen zeer laag geboortegewicht en de mondelinge woordenschat van 24 maanden oude kinderen (deze kinderen scoren 0.88 standaarddeviaties onder het gemiddelde). In vergelijking met eenlingen hebben meerlingen gemiddeld genomen een lagere mondelinge woordenschat, sprake van 0.47 standaarddeviatie afname. Een deel van deze relatie lijkt te komen door het relatief laag geboortegewicht van meerlingen. Kwaliteit van opvoeding en hoeveel dagen deelname aan kinderopvang zijn beide positief significant geassocieerd.

⁵ In dit artikel worden naast t, F en β waarden geen statistische maten gegeven die op zichzelf staand nuttige informatie geven. Om deze waarden in te zien en te begrijpen dient het artikel te worden geraadpleegd.

				Study–Birth Cohort study (ECLS-B).		met een grotere mondelinge woordenschat van 24 maanden oude kinderen (een eenheidstoename in kwaliteit van opvoeding zorgt voor 0.28 toename in de mondelinge woordenschat en eenheidstoename in deelname aan kinderopvang voor 0.12 toename in woordenschat) Familielid met psychische aandoening (-0.12 SD), maternale gezondheidsproblemen (-0.27 SD) en een gezinslid met speciale behoeften (-0.16) zijn risico factoren die significant en negatief geassocieerd zijn met mondelinge woordenschat ($p < 0.05$) Bovenstaande factoren droegen bij aan de verklaring van het voorspelde effect van SES op de mondelinge woordenschat
Paulson et al., 2009	USA	Longitudinaal observationeel	Kijken of er een verband bestaat tussen depressie bij ouders en de taalontwikkeling van kinderen. Beoordelen van het effect van depressie van ouders in de vroege kindertijd op de taalvaardigheid van kinderen op latere leeftijd.	De uiteindelijke steekproefgrootte is 4109. De biologische moeders moesten samenwonen met het kind. Er werden alleen gevallen meegenomen waarbij er volledige gegevens waren over depressie bij moeders en vaders.	the Center for Epidemiological Studies Depression (CES-D) Scale ($\alpha = .86$) the MacArthur Communicative Development Inventory Zelf rapportage-item (voorlezen van ouders aan kinderen)	Er is een matige positieve correlatie tussen depressie bij moeders en depressie bij vaders ($r = 0.22$, $p < .01$) Moeders lezen 4x per week voor op 9 mnd (95% CI [3.87, 4.16]) en 5x per week op 24 mnd (95% CI [4.95, 5.19]). Vaders lezen ongeveer 2x per week voor op 9 mnd (95% CI [1.98, 2.14]) en bijna 3x per week op 24 mnd (95% CI [2.82, 3.09]). Depressie van moeders op zowel 9 als 24 maanden was, na rekening te hebben gehouden met andere factoren, niet voorspellend voor aantal boeken dat ze voorlezen op 24 maanden. Depressie van vaders op 9 maanden voorspelden wel het aantal boeken dat zij voorlezen, hogere mate depressie

			Onderzoeken of er mogelijke variabelen zijn die de relatie tussen ouderlijke depressie en taalontwikkeling van kinderen kunnen verklaren.	Data afkomstig van ECLS-B		geassocieerd met minder lezen (padcoëfficiënt= -.06, $p < .05$ (SEM model)). Expressieve woordenschat werd voorspeld door het voorleesgedrag van beide ouders (padcoëfficiënt= .10, $p < .05$). ⁶
Pilkaukas, 2014	USA	Correlatieonderzoek	Onderzoeken of het opgroeien met zowel ouder als grootouder in de vroege kindertijd verband houdt met de schoolgereedheid van kinderen. In dit verband wordt ook rekening gehouden met demografische kenmerken.	De definitieve steekproefgrootte was 6550. Bestaande data uit ECLS-B	Instrumenten ontwikkeld door ECLS-B (betrouwbaarheid .92) the Social Skills Rating System English-language proficiency scale	Voor de volledige steekproef was samenwonen met drie generaties over het algemeen niet geassocieerd met de schoolgereedheid van kinderen. Voor Spaanse kinderen was samenwonen met drie generaties geassocieerd met betere expressieve taalvaardigheid ($p < .01$) Voor Aziatische kinderen was samenwonen met drie generaties geassocieerd met lagere leesprestaties ($p < .05$) ⁷
Pungello et al., 2009	USA	Correlatieonderzoek	Onderzoeken van de impact van verschillende	De uiteindelijke steekproefgrootte was 146. Extreem	The Preschool Language Scale- 4 (interne consistentie	De prestaties van Europese Amerikaanse kinderen op auditief begrip ($M=20.35$) was enigszins hoger dan die van

⁶ Om het gehele SEM model te kunnen bekijken dient het artikel te worden geraadpleegd. Er worden geen duidelijke correlaties weergegeven in het artikel.

⁷ Worden alleen bèta coëfficiënten weergegeven in het artikel

			factoren op de taalontwikkeling van kinderen in vroege kindertijd	lage of hoge SES werden uitgesloten. Zowel Afrikaans-Amerikaanse als Europees-Amerikaanse gezinnen	subschalen varieerde van .67 to .88 Observaties	Afrikaanse Amerikaanse kinderen (M=17.64). Maximum score is 71. (p<.05) Kinderen van moeders met een hogere maternale gevoeligheid scoorden hoger op auditief begrip en lieten een snellere groei zien dan kinderen van moeders met een lage gevoeligheid. De effecten verschilden niet voor SES of etnische achtergrond. Kinderen van moeders die zich veel negatief bemoeien lieten een langzamere groeisnelheid zien in expressieve taal dan kinderen van moeders die dit minder deden. Etnische achtergrond modereerde deze associatie. De relatie was sterker voor Europees-Amerikaanse kinderen. Voor Afrikaans Amerikaanse gezinnen was de relatie niet significant. Expressieve communicatie vond met een snellere snelheid plaats voor kinderen in gezinnen met een hoge SES in vergelijking met kinderen in gezinnen met een lage SES. ⁸
Seung-Hee Son & Morrison, 2010	USA	Longitudinal	Het bestaan en de aard van veranderingen in de thuisleeromgeving tijdens de kleuterschool onderzoeken door	Data van de National Institute of Child Health and Human Development Study of Early Child Care	Home Observation for Measurement of the Environment ($\alpha=.75$ and $.62$) the Preschool Language Scale—Third Edition ($\alpha= .81$ to $.97$)	De scores op de thuisleeromgeving op 54 maanden (M=27.32) waren gemiddeld significant hoger dan die op 36 maanden (M=23.46) (p<0.001) (Maximum score 45) Subschalen van de thuisleeromgeving waren positief en significant geassocieerd met de taalvaardigheden van kinderen (expressieve taal en begripsvaardigheden)

⁸ Het artikel geeft geen duidelijk statistisch significante cijfers om de sterkte van de gevonden relaties aan te tonen.

			<p>scores van 36 en 54 maanden te vergelijken. Het effect van deze veranderingen onderzoeken op de taal van kinderen en academische ontwikkeling. Kenmerken van ouders in verband met veranderingen in de thuisomgeving onderzoeken.</p>	<p>and Youth Development. De uiteindelijke steekproef was 1018 kinderen en hun ouders.</p>	<p>the Reynell Developmental Language Scale ($r = .73$) Letter-Word Identification and Applied Problems of the Woodcock-Johnson Psycho-Educational Battery ($\alpha = .84$) the Diagnostic Scale of the Bracken Basic Concept Scale ($\alpha = .97$) taal</p>	<p>Leermaterialen op 36 maanden en expressieve taal correleren significant ($r = .315$, $p < .001$), net als taalstimulatie en expressieve taal 36 mnd ($r = .237$, $p < .001$) en academische stimulatie 54 mnd en letter-woord identificatie ($r = .328$, $p < .001$) De ontwikkeling van taalvaardigheden werden nog steeds positief voorspeld door de veranderingen in de thuisleeromgeving van 36 naar 54 maanden ($p < 0.01$) nadat de effecten van thuisleeromgeving op 54 maanden en demografische kenmerken werden gecontroleerd. De veranderingen in de thuisleeromgeving voorspellen uniek en positief de taalvaardigheden van kinderen ($p < 0.01$) ook na controle van de gelijktijdige thuisleeromgeving en covariantie tussen uitkomsten van kind. Veranderingen in de academische stimulatie voorspelden de ontwikkeling van taalvaardigheden ($p < .05$). Veranderingen in de beschikbare leermaterialen had een klein effect maar deze was niet significant. Resultaten laten zien dat de geschiedenis van verbeteringen in thuisleeromgeving belangrijker is voor taalontwikkeling dan alleen het huidige niveau van de thuisleeromgeving.</p>
Tamis-LeMonda et al., 2004	USA	Correlationeel onderzoek	Vergelijken van de betrokkenheid van vaders en moeders	290 vaders (en hun partners) werden geobserveerd en	the Mental scale of the Bayley Scales of Infant Development, 2nd ed	Kinderen die samenwonen met hun biologische vaders scoorden hoger op de 24 en 36 maanden Mental

<p>met hun 2- en 3-jarige kinderen. Om vast te stellen hoe de betrokkenheid van vaders een verband heeft met de taal- en cognitieve ontwikkeling van kinderen.</p>	<p>geïnterviewd. Uiteindelijk was er een steekproefgrootte van 111 waarbij volledige gegevens beschikbaar waren voor zowel moeders als vaders. Inclusiecriteria voor vaders was dat hij de biologische vader moest zijn en samenwoonde met kind(eren). Data afkomstig van National Early Head Start evaluation study.</p>	<p>PPVT-III video opnames, observaties</p>	<p>Developmental index (MDI) en de 36 maanden PPVT dan kinderen die niet samenwonen. Gevoeligheid, positieve waardering en cognitieve stimulatie van zowel moeders als vaders waren geassocieerd met hogere scores op de MDI op beide leeftijden en de PPVT op 36 maanden. Bivariate correlaties toonden aan dat positieve aspecten van betrokkenheid, opleidingsniveau, burgerlijke staat en inkomen de scores van kinderen op MDI en PPVT voorspelden. Negatieve opvoedingskenmerken omgekeerd geassocieerd met resultaten van kinderen. Na controle van alle maten en kenmerken voorspelden negatieve opvoedingskenmerken en burgerlijke staat niet langer de scores van kinderen op deze testen Opleidingsniveau van zowel vaders als moeders voorspelden consequent de resultaten van kinderen.</p>
--	---	--	--

In de gevonden artikelen worden significante resultaten gevonden voor vijf variabelen van ouder- en gezinskenmerken.

Opleidingsniveau ouders

Uit Tabel 2 blijkt dat er in vijf van de veertien artikelen de variabele ‘opleidingsniveau’ van ouders naar voren komt. In alle vijf artikelen heeft opleidingsniveau een positieve associatie met de taalontwikkeling van kinderen. In het onderzoek van Kas en collega’s (2022) wordt gevonden dat het ouderlijk onderwijs significant effect heeft op alle uitkomstvariabelen die in het onderzoek worden onderzocht met betrekking tot taal. De uitkomstvariabelen zijn Woordenschat, Zinnen, Taalgebruik, Mean Length of Utterance (MLU) in morfemen, MLU in woorden en de productieve fouten.

In twee artikelen wordt er apart naar het moederlijke en vaderlijke onderwijsniveau gekeken (Lung et al., 2011; Tamis Lemonda et al., 2004). Tamis Lemonda en haar collega’s (2004) hebben in hun onderzoek gevonden dat het opleidingsniveau van zowel vaders als moeders consequent de resultaten voorspelde van hun kinderen. Voor moeders werd op 24 maanden een associatie gevonden van .31 ($p < .001$) tussen opleidingsniveau en score van de kinderen op de Bayley MDI, op 36 maanden was dit een associatie van .28 ($p < .001$) voor de MDI en .29 ($p < .001$) met de score op PPVT. De correlaties met het opleidingsniveau van vaders waren vergelijkbaar, op 24 maanden .25 ($p < .001$) voor de score op MDI en op 36 maanden .28 ($p < .001$) voor score op MDI en .26 ($p < .001$) voor score op PPVT.

Sociaal Economische Status

Over de Sociaal Economische Status (SES) is gevonden dat een lagere SES de kans op laat praten sterk verhoogd (odds ratio 1.21) (Hammer et al., 2017). SES-index is berekend met behulp van een samengestelde index van de opleiding van de vader en moeder, het beroep van de vader en moeder, en het huishoudelijk inkomen.

Kinderen die opgroeien in een lage SES-familie hebben een kleinere mondelinge woordenschat, lineair verband van ongeveer 0.10 SD per opeenvolgend kwintiel (Morgan et al., 2015).

Talige activiteiten en opvoedingsstijl

Hammer (2010) en Bingham (2017) (en collega's) hebben zich in hun onderzoeken meer gericht op de mediërende rol die het opleidingsniveau van ouders heeft. Zij benoemen namelijk beide dat een hoger opleidingsniveau zorgt voor een thuisomgeving waarin meer geletterde activiteiten plaatsvinden. Volgens Bingham is de thuisliteraturomgeving positief gerelateerd aan het receptieve vocabulaire van kinderen ($r=.18$, $p<.05$). Echter vindt hij ook dat het direct onderwijzen van literaire vaardigheden een negatieve associatie heeft met mondelinge vaardigheden van kinderen ($r=-.22$, $p<.01$ en $r=-.19$, $p<.05$). Dit is een interessante bevinding. Hammer heeft in zijn onderzoek ook gevonden dat de thuisleeromgeving invloed heeft op het vocabulaire van kinderen, hij heeft echter geen correlaties benoemt.

Ouders met een autoritatieve opvoedingsstijl zijn eerder geneigd om een betere literaturomgeving te bieden ($r=.31$, $p<.01$) dan ouders met een autoritaire opvoedingsstijl ($r=.20$, $p<.01$) (Bingham et al., 2017). In het onderzoek van Hammer (2017) zorgt een hogere score op 'parenting' eveneens voor een kleinere kans voor het zijn van een 'late talker' (odds ratio 0.65, $p<.001$). Wat de maximale score van deze 'parenting' score zijn kan staat niet duidelijk vermeld in het artikel.

Tamis Lemonda (2004) liet ook zien dat een 'warme' thuisomgeving positief van invloed is op de taal van kinderen. Zij heeft onderzocht dat maternale gevoeligheid, positieve waardering en cognitieve stimulering van beide ouders geassocieerd was met hogere scores op de MDI (24 en 36 mnd) en PPVT (36 mnd).

Seung Hee Son en Morrison (2010) zijn dieper ingegaan op de thuisleeromgeving. Zij hebben gevonden dat alle sub schalen die zij hebben opgesteld voor de thuisleeromgeving

positief en significant geassocieerd zijn met de taalvaardigheden van kinderen. Enkele voorbeelden hiervan; tussen de aanwezige leermaterialen (36 mnd) en de expressieve taal vinden zij een correlatie van .315 ($p < .001$), tussen de taalstimulatie en de expressieve taal (36 mnd) een correlatie van .237 ($p < .001$) en tussen de academische stimulatie (54 mnd) en de letterwoordidentificatie een correlatie van .328 ($p < .001$). Een belangrijke bevinding die zij vonden is dat verbeteringen in de thuisleeromgeving belangrijker zijn voor de taalontwikkeling dan alleen het huidige niveau.

Psychische gezondheid ouders

De variabele psychische gezondheid is in vier artikelen besproken. Havron en collega's (2022) vinden dat een hoger stressniveau zorgt voor lagere taalscores. Harewood (2017) en Paulson (2009) vinden specifiek resultaten voor depressie/opvoedstress bij vaders. Opvoedstress van vaders op tweejarige leeftijd bleek een negatief effect te hebben op de taalontwikkeling van jongens op driejarige leeftijd (Harewood et al., 2017). Paulson vond in zijn onderzoek dat vaderlijke depressie een negatieve voorspeller is voor de expressieve woordenschat van kinderen. Morgan (2015) benoemt dat kinderen van moeders met gezondheidsproblemen 0.27 punten onder het gemiddelde scoren op de mondelinge woordenschat. Kinderen met een familielid met een psychische aandoening scoren 0.12 onder het gemiddelde. Al deze bevindingen zijn niet statistisch significant onderbouwd met correlaties.

Gezinssamenstelling

Over de 'gezinsstructuur' worden in vijf artikelen bevindingen genoemd. Kinderen die samenwonen met hun biologische vader scoren hoger op receptieve vocabulaire dan kinderen die niet samenwonen (Tamis Lomonda et al., 2004). Hammer en collega's (2010) vinden in hun onderzoek dat een huishouden met 1 ouder geen impact had op de uitkomsten van kinderen. In het artikel van Havron en collega's (2022) is gevonden dat het aantal

volwassenen in een huishouden een positief effect heeft op de taalresultaten van kinderen ($p=.04$, $BF = 1.66$, Cohens $d = .20$, 95% CI [.01, .38]). De waarde van de BF geeft alleen anekdotische ondersteuning, er is meer bewijs nodig om te concluderen dat het effect significant is. Lung en collega's (2011) hebben onderzoek gedaan naar het aantal kinderen binnen een gezin, op de leeftijd van 6 maanden is er een negatief significant verband gevonden tussen het aantal kinderen binnen een gezin en de taalontwikkeling van kinderen ($p=0.013$).

Kinderen zonder oudere broer of zus lieten hogere taalscores zien op de PPVT4 ($M=53.35$, $SD=21.17$) dan kinderen met één oudere broer of zus ($M=47.92$, $SD=19.14$). Scores op de PPVT4 kunnen variëren van 0 tot en met 228. Een significant hoofdeffect werd gevonden voor leeftijdsverschil tussen broers en zussen ($p=.02$, $BF=.03$, Cohens $d=.34$ (95%bhi [.06,.61])). Kinderen met een kleiner leeftijdsverschil laten betere taalvaardigheden zien. Het geslacht had geen significant effect (Havron, 2022).

Over tweelingen wordt in twee artikelen wat genoemd. Hammer en collega's (2017) vinden dat het hebben van een tweeling de kans op het zijn van een 'late talker' vergroot (odds ratio= 1.48, $p<.05$). Morgan (2015) vindt eveneens dat meerlingen gemiddeld genomen een lagere mondelinge woordenschat hebben dan eenlingen, sprake van 0.47 SD-afname. Zij scoren 0.47 onder het gemiddelde. Dit lijkt te worden verklaard door het relatief lage geboortegewicht van meerlingen. Laag geboortegewicht en mondelinge woordenschat hebben een zeer sterke negatieve voorspellende relatie (-0.88 SD).

Samenwonen met drie generaties heeft over het algemeen geen associatie met schoolgereedheid van kinderen, maar als de etniciteit wordt meegenomen worden er wel verbanden gevonden. Spaanse kinderen die samenwonen met drie generaties zijn geassocieerd met betere expressieve taalvaardigheid ($r=0.24$, $p<.01$) en Aziatische kinderen hadden lagere leesprestaties ($r=-0.20$, $p<.05$) (Pilkauskas, 2014).

Conclusie

Door middel van dit onderzoek is er getracht een antwoord te vinden op de vraag: *‘Wat is er bekend over de invloed van ouder- en gezinskenmerken op de taalontwikkeling van jonge kinderen?’*. Om dit te kunnen doen is er een systematische literatuurreview uitgevoerd. Vijf van de veertien onderzoeken lieten zien dat opleidingsniveau van ouders een positieve invloed had op de taalontwikkeling van kinderen. De variabele ‘opleidingsniveau’ had in drie artikelen een mediërende rol; een hoger opleidingsniveau zorgde voor een betere kwaliteit thuisleeromgeving wat leidde tot een betere taalontwikkeling. Depressie en opvoedstress is in vier artikelen onderzocht. In alle vier de artikelen is er een negatief verband gevonden tussen depressie bij vaders en/of moeders en de ontwikkeling van jonge kinderen op het gebied van taal. Al deze bevindingen zijn echter niet statistisch significant onderbouwd met correlaties wat het trekken van conclusies moeilijk maakt.

Naar de invloed van SES op de algehele ontwikkeling van kinderen is al veel onderzoek gedaan. Wat er in huidig onderzoek is gevonden over de invloed van SES hangt samen met de resultaten uit eerdere onderzoeken en hangt dus samen met de verwachtingen.

Uit eerder onderzoek van Scholte en van der Ploeg (2024) werd duidelijk dat de manier waarop ouders wel of niet responsief en adequaat reageren factoren zijn die bijdragen aan de ontplooiing van het kind. Dit komt overeen met wat naar voren komt in deze review uit het onderzoek van Tamis Lemonda en collega’s* (2004).

In eerder onderzoek (Hoff, 2003) werd een relatie gevonden tussen opleidingsniveau van ouders en de taalontwikkeling van kinderen. Er was echter meer onderzoek nodig om wat te kunnen zeggen over de sterkte van dit verband.

In combinatie met huidig onderzoek kan er voorzichtig geconcludeerd worden dat de variabele ‘opleidingsniveau’ van de ouders significant matig positief van invloed is op de taalontwikkeling van kinderen.

Ook tussen de variabele thuisleeromgeving en taalontwikkeling worden significante positieve correlaties gevonden (Bingham et al., 2017; Seung Hee Son en Morrison, 2010) *. De conclusie kan voorzichtig getrokken worden dat de thuisleeromgeving van positieve invloed is op de taalontwikkeling. Echter, is er discussie mogelijk over of de thuisleeromgeving valt onder de definitie van ouder- en gezinskenmerken.

De overige gevonden ouder- en gezinskenmerken lijken een rol te spelen. Deze kenmerken zijn echter maar in enkele onderzoeken onderzocht waardoor geen vergelijking mogelijk is en geen harde conclusies kunnen worden getrokken. Er is vervolgonderzoek nodig om conclusies te kunnen trekken over hoe deze precies verband houden met de taalontwikkeling van jonge kinderen.

Discussie

Sterke punten van het onderzoek

De huidige studie kent een aantal sterke punten, die bijdragen aan de betrouwbaarheid van de bevindingen. Ten eerste de gebruikte zoektermen. Deze zijn breed geformuleerd en, een combinatie van Engels en Nederlandse zoektermen. Op deze manier is naar verwachting het grootste deel van de bruikbare literatuur gevonden in de databases.

Het systematisch te werk gaan is een ander sterk punt van dit onderzoek. Door een gestructureerde benadering te volgen, is de kans aanzienlijk kleiner dat er fouten gemaakt worden.

In de huidige studie is er een groot aantal cohortstudies geïncludeerd. Uit cohortstudies kan waardevolle longitudinale data worden gehaald. Deze studies kunnen inzicht geven in verbanden.

Er is gebruik gemaakt van veel onderzoek met grote steekproeven. Door grote steekproeven te analyseren krijgen de statistische uitkomsten meer kracht. Grote steekproeven zorgen namelijk voor het verhogen van de nauwkeurigheid van de bevindingen (Kadam &

Bhalerao, 2010).

Tot slot is er door het vele geïnccludeerde onderzoek een brede range aan kenmerken gevonden. Dit zorgt voor een analyse waarin diverse variabelen worden geanalyseerd.

Waardoor er ook verscheidene conclusies kunnen worden getrokken.

Beperkingen

Een beperking in dit onderzoek is dat het screenen en selecteren van de artikelen maar door één onderzoeker is uitgevoerd. Een andere onderzoeker had andere keuzes kunnen maken in het selectieproces, op basis van de inclusiecriteria, waardoor er wellicht andere resultaten naar voren waren gekomen. Met meerdere onderzoekers had er ook een interbeoordelaarsbetrouwbaarheid (IBB) kunnen worden berekend wat bijdraagt aan de algehele betrouwbaarheid van het onderzoek. De IBB meet de mate van overeenstemming tussen verschillende beoordelaars die dezelfde taken uitvoeren (Hallgren, 2012).

De gevonden artikelen brachten ook wat beperkingen met zich mee. Zo zijn elf van de veertien onderzoeken gebaseerd op bestaande data. De onderzoekers hebben de gegevens voor hun onderzoek dus niet zelf verzameld en er wordt niet altijd even goed beschreven hoe de bestaande data verzameld is.

Daarnaast zijn tien van de veertien onderzoeken uitgevoerd in de Verenigde Staten. Hierdoor zijn de mogelijkheden om de resultaten te generaliseren over andere landen beperkt. De overige vier onderzoeken zijn uitgevoerd in Taiwan, Peru, Singapore en Hongarije (Lung et al., 2011; Castro et al., 2002; Havron et al., 2022; Kas et al., 2022). In al deze landen wordt een andere taal gesproken en de taalontwikkeling van kinderen verloopt divers in deze landen omdat verschillende aspecten hierop van invloed zijn zoals de cultuur (Al-Harbi, 2019).

Niet in alle onderzoeken wordt gebruikt gemaakt van gestandaardiseerde tests om de variabelen te meten. In één onderzoek (Castro et al., 2002) werd een vertaalde test gebruikt, deze is officieel niet opgesteld voor de Spaanse taal. De interne consistentie coëfficiënten die

gegeven worden behoren tot de originele Engelstalige versie. Lung et al. (2022) gebruiken ook tests die aangepast zijn voor gebruik in Taiwan. In het onderzoek van Hammer en collega's (2017) worden interviews gedaan met moeders, op deze manier kunnen de resultaten worden vertekend door zowel moeders als onderzoekers. Echter, interviews zijn ook een manier om diepgaandere inzichten te bieden.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Voor vervolgonderzoek zal het goed zijn om van tevoren verdieping te zoeken in de definitie ouder- en gezinskenmerken zodat er voorafgaand aan de studie een nog meer afgebakende definitie is.

Geen enkele van de onderzoekers heeft onderzoek gedaan in Nederland. Hierdoor zijn de resultaten ook eigenlijk niet te generaliseren naar Nederlandse ouders en hun kinderen. Een aanbeveling voor vervolgonderzoek is daarom om onderzoek in Nederland te doen.

Verder, zoals eerder al benoemd zal het voor vervolgonderzoek wenselijk zijn om gebruik te maken van meerdere onderzoekers in het selectieproces van de artikelen.

In het artikel van Bingham en collega's (2017) is gevonden dat het directe onderwijzen van literaire vaardigheden door ouders een negatieve associatie had met mondelinge vaardigheden van kinderen. Dit is een interessante bevinding omdat het tegen de verwachtingen in gaat. Hierdoor zal het goed zijn om in het specifiek naar deze relatie vervolgonderzoek te doen.

Aanbevelingen voor de praktijk

Een belangrijke aanbeveling voor de praktijk is dat ouders vanaf jonge leeftijd al veel aandacht besteden aan de taalontwikkeling van jonge kinderen. In dit onderzoek blijkt namelijk dat de thuisleeromgeving ook significant van invloed is op de taalontwikkeling (Bingham et al., 2017; Seung Hee Son en Morrison, 2011; Tamis Lemonda et al., 2004). De thuisleeromgeving verwijst naar alle fysieke en emotionele aspecten van de omgeving thuis

die een kind ondersteunen in zijn of haar leerproces. Dit omvat de beschikbaarheid van educatieve materialen zoals boeken en speelgoed, de betrokkenheid van ouders bij leeractiviteiten, en de algemene stimulatie van nieuwsgierigheid en leren. (OECD, 2012). De kwaliteit van opvoeding is positief significant geassocieerd met 24 maanden oude kinderen die een grotere mondelinge woordenschat hebben. Het is dus van belang voor de praktijk dat ouders deze kwaliteit van opvoeding op een goed niveau houden zodat het de taalontwikkeling van hun kinderen stimuleert. Een autoritatieve opvoedingsstijl lijkt hiervoor het meeste bij te dragen (Bingham et al., 2017).

De relatie tussen opleidingsniveau en de taalontwikkeling komt redelijk significant sterk naar voren. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe beter de taalontwikkeling (Bingham et al., 2017; Hammer et al., 2010; Kas et al., 2022; Lung et al., 2011; Tamis-LeMonda et al., 2004). Het zou een goede aanbeveling voor de praktijk zijn om ouders zoveel mogelijk te stimuleren om een zo hoog mogelijke opleiding te volgen. De overheid zal dit kunnen doen door bijvoorbeeld beurzen beschikbaar te stellen om de studiekosten te beperken. Ook zou de overheid gunstige arbeidsvoorwaarden kunnen creëren voor hoogopgeleiden zodat mensen gemotiveerd worden hogere opleidingen te volgen.

Referenties

- Al-Harbi, S. S. (2019). Language development and acquisition in early childhood. *Journal Of Education And Learning (Edisi Elektronik)/Journal Of Education And Learning*, 14(1), 69–73. <https://doi.org/10.11591/edulearn.v14i1.14209>
- Bean, R. A., Barber, B. K., & Crane, D. R. (2006). Parental support, behavioral control, and psychological control among African American youth: The relationships to academic grades, delinquency, and depression. *Journal of Family Issues*, 27, 1335-1355.
- * Bingham, G. E., Jeon, H., Kwon, K., & Lim, C. (2017). Parenting styles and home literacy opportunities: Associations with children’s oral language skills. *Infant & Child Development*, 26(5), n/a-N.PAG. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1002/icd.2020>
- * Castro, D. C., Lubker, B. B., Bryant, D. M., & Skinner, M. (2002). Oral language and reading abilities of first-grade Peruvian children: Associations with child and family factors. *International Journal of Behavioral Development*, 26(4), 334–344. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1080/01650250143000229>
- Costley, K. C., & Nelson, J. (2013). Avram Noam Chomsky and His Cognitive Development Theory. In *Online Submission*. Online Submission
- De Vries, M., Moeken, N., Kuiken, F., & Universiteit van Amsterdam. (2015). *Effect van de VoorleesExpress: een onderzoek naar de effecten van de VoorleesExpress op de taalontwikkeling, de taalomgeving en het leesplezier van drie- tot achtjarigen*. https://pure.uva.nl/ws/files/2600291/170789_rapport_uva_effectmeting_voorleesexpress_2.pdf
- e-Vision.nl, The Netherlands. (Z.D.). *Normale taalontwikkeling*. <https://www.jgzrichtlijnen.nl/allerichtlijnen/richtlijn/?richtlijn=47&rlpag=2700#:~:text=>

=Op%20leeftijd%20van%20drie%20jaar%20is%2050%25%20tot,de%20grammatica%29%20en%20verdere%20uitbreiding%20van%20de%20woordenschat.

Hallgren K. A. (2012). Computing Inter-Rater Reliability for Observational Data: An Overview and Tutorial. *Tutorials in quantitative methods for psychology*, 8(1), 23–34. <https://doi.org/10.20982/tqmp.08.1.p023>

* Hammer, C. S., Farkas, G., & Maczuga, S. (2010). The Language and Literacy Development of Head Start Children: A Study Using the Family and Child Experiences Survey Database. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 41(1), 70–83. [https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1044/0161-1461\(2009/08-0050\)](https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1044/0161-1461(2009/08-0050))

* Hammer, C. S., Morgan, P., Farkas, G., Hillemeier, M., Bitetti, D., & Maczuga, S. (2017). Late Talkers: A Population-Based Study of Risk Factors and School Readiness Consequences. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 60(3), 607–626. https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1044/2016_JSLHR-L-15-0417

* Harewood, T., Vallotton, C. D., & Brophy-Herb, H. (2017). More than Just the Breadwinner: The Effects of Fathers' Parenting Stress on Children's Language and Cognitive Development. *Infant and Child Development*, 26(2). <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1002/icd.1984>

Hart, B., & Risley, T. R. (1995). *Meaningful differences in the everyday experience of young American children*. Paul H. Brookes.

* Havron, N., Lovcevic, I., Kee, M. Z. L., Chen, H., Chong, Y. S., Daniel, M., Broekman, B. F. P., & Tsuji, S. (2022). The Effect of Older Sibling, Postnatal Maternal Stress, and Household Factors on Language Development in Two- to Four-Year-Old Children. *Developmental Psychology*, 58(11), 2096–2113. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1037/dev0001417>

- Hoff, E. (2003). The specificity of environmental influence: Socioeconomic status affects early vocabulary development via maternal speech. *Child Development*, 74, 1368-1378.
- Kadam, P., & Bhalerao, S. (2010). Sample size calculation. *International Journal Of Ayurveda Research*, 1(1), 55. <https://doi.org/10.4103/0974-7788.59946>
- Kalthoff, H. (2011). Factsheet Ouderbetrokkenheid bij voor-en vroegschoolse educatie, peuterspeelzaal en onderwijs. Utrecht: ECO3: Kohnstamm instituut/ Nederlands Jeugdinstituut/ Sardes.
- * Kas, B., Jakab, Z., & Lorik, J. (2022). Development and Norming of the Hungarian CDI-III: A Screening Tool for Language Delay. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 57(2), 252–273. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1111/1460-6984.12686>
- Kijk op ontwikkeling. Componenten taal.
<https://www.kijkopontwikkeling.nl/artikel/componenten-taal/>
- Leman, P., Bremner, A., Parke, R. D., & Gauvain, M. (2019). *Developmental Psychology* 2nd edition. London: McGraw-Hill Education - ISBN 9781447024231.
- * Lung, F., Shu, B., Chiang, T., & Lin, S. (2011). Maternal mental health and childrearing context in the development of children at 6, 18 and 36 months: a Taiwan birth cohort pilot study. *Child: Care, Health & Development*, 37(2), 211–223. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1111/j.1365-2214.2010.01163.x>
- Meelissen, M. R. M., Maassen, N. A. M., Gubbels, J., van Langen, A. M. L., Valk, J., Dood, C., Derks, I., In 't Zandt, M., & Wolbers, M. (2023). Resultaten PISA-2022 in vogelvlucht. Universiteit Twente – 2023 <https://doi.org/10.3990/1.9789036559461>

- Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., Altman, D. G., & PRISMA Group*, T. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *Annals of internal medicine*, 151(4), 264-269
- * Morgan, P. L., Farkas, G., Hillemeier, M. M., Hammer, C. S., & Maczuga, S. (2015). 24-Month-Old Children with Larger Oral Vocabularies Display Greater Academic and Behavioral Functioning at Kindergarten Entry. *Child Development*, 86(5), 1351–1370. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1111/cdev.12398>
- JGZ-richtlijn ouder-kindrelatie | Nederlands Jeugdinstituut. (2022).*
<https://www.nji.nl/richtlijnen/jgz-richtlijn-ouder-kindrelatie>
- OECD. (2012). *STARTING STRONG III: a QUALITY TOOLBOX FOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION AND CARE.*
<https://www.oecd.org/education/school/49325825.pdf>
- * Paulson, J. F., Keefe, H. A., & Leiferman, J. A. (2009). Early Parental Depression and Child Language Development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50(3), 254–262. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1111/j.1469-7610.2008.01973.x>
- * Pilkauskas, N. V. (2014). Living with a Grandparent and Parent in Early Childhood: Associations with School Readiness and Differences by Demographic Characteristics. *Developmental Psychology*, 50(12), 2587–2599. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1037/a0038179>
- * Pungello, E. P., Iruka, I. U., Dotterer, A. M., Mills-Koonce, R., & Reznick, J. S. (2009). The Effects of Socioeconomic Status, Race, and Parenting on Language Development in Early Childhood. *Developmental Psychology*, 45(2), 544–557. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1037/a0013917>

- Scholte, E., & van der Ploeg, J. (2024). *Handboek sociaal-emotionele vaardigheden: Basisvaardigheden van jeugdigen om gedrags- en leerproblemen te voorkomen en te verminderen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum
- Şengönül, T. (2022). Impact of Social Class Background on General Cognitive Ability. *International Education Studies*, 15(6), 136. <https://doi.org/10.5539/ies.v15n6p136>
- * Seung-Hee Son, & Morrison, F. J. (2010). The Nature and Impact of Changes in Home Learning Environment on Developmental of Language and Academic Skills in Preschool Children. *Developmental Psychology*, 46(5), 1130-1118. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1037/a0020065>
- Shehu, B. P. (2019). Peer acceptance in Early Childhood: links to Socio-Economic status and social Competences. *DOAJ (DOAJ: Directory Of Open Access Journals)*. <https://doaj.org/article/81c9390dccbe4e40be59e0581eb1a233>
- Swart, N. M., Gubbels, J., in 't Zandt, M., Wolbers, M. H. J., & Segers, E. (2023). PIRLS-2021: Trends in leesprestaties, leesattitude en leesgedrag van tienjarigen uit Nederland. Expertisecentrum Nederlands
- * Tamis-LeMonda, C. S., Shannon, J. D., & Cabrera, N. J. (2004). Fathers and Mothers at Play With Their 2- and 3-Year-Olds: Contributions to Language and Cognitive Development. *Child Development*, 75(6), 1806–1820. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1111/j.1467-8624.2004.00818.x>
- Yaghoubi, M., & Farrokh, P. (2022). Investigating Iranian English learners' private speech across proficiency levels and gender based on Vygotsky's sociocultural theory. *Journal of Psycholinguistic Research*. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1007/s10936-022-09838-y>

Van Hell, J., & Van Weerdenburg, M. (2007). Taalontwikkeling en taalproblemen. In K. Verschueren & H. Koomen (Red.), Handboek diagnostiek in de leerlingbegeleiding (pp. 89-104). Antwerpen/Apeldoorn: Garant

VWS (1996). Maatschappelijke positie en de functie van het gezin. Nr. 1: Brief van de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Rijswijk, 16 september 1996.

*Geïnccludeerde artikelen in de literatuurreview